

6. PARANCSOLAT

(1Móz 4,1-16)

TEOLÓGIAI ALAPVETÉS

(**Felhasznált irodalom:** Dr. Szűcs Ferenc: Teológiai etika, Budapest 1993; Jan Milic Lochman: A szabadság útjelzői, Budapest, 1993; Dr. Török István: Dogmatika; Dr. J. Douma: A Tízparancsolat; Fekete Károly: A Heidelbergi Káté Magyarázata, Budapest, 2013; Magyarázatos Biblia)

A 6. parancsolat:

Ez az a parancsolat, amelyet a nem hívő emberek a leginkább megértenek, és amivel a leginkább egyet is értenek. A parancsolatban szereplő héber szó (rácáh) eredetileg elsősorban a személyes ellenfél megölését tiltja, a bosszúvágyból önkényesen elkövetett gyilkosságot. Illetve a közösséggellenes, törvénytelen gyilkosságot.

Az Ószövetségben különbséget látunk a gyilkosság és az ölés között. Hiszen az az ember, aki véletlenül oltotta ki valakinek az életét, számíthatott megfelelő feltételek mellett a megmenekülésre. Ezért jött létre az úgynevezett **menedékvárosok** intézménye. A menedékvárosok törvénye utánakérdez a tett mögötti szándéknak. És ennek a szándéknak a kutatása az, ami Jézus törvényértelmezésében is jelentkezik. Ezekben a menedékvárosokban mód nyílt a nem szándékosan elkövetett gyilkosságok körülményeinek a vizsgálatára és a város bírónak a döntése alapján arra, hogy ne kelljen az életével fizetnie. Már a Tízparancsolat élet kioltására vonatkozó törvénye előtt érvényben volt a választott nép körében a **Noéval kötött szövetség**, amely számon kéri egyik embertől a másik ember életét. (1Mózes 9,5) Ennek a számonkérésnek az alapja az, hogy az ember Isten képe, és Isten uralma, fennhatósága alá tartozik, tehát az életet adni és elvenni is neki van joga.

Azt olvassuk az egész Ószövetségben, hogy **Isten tiltja az emberáldozatot**. Az emberáldozat helyett a helyettes áldozat szerepel a Bibliában, amikor az állat veszi magára az ember helyett a bűn büntetését. Ennek ellenére a Biblia az állatok élete felett sem biztosít korlátlan hatalmat az ember számára.

Az ölés tiltásának a parancsolata a tiltást megfordítva, pozitívan értelmezve **az élet védelméről szól**. Isten, aki az élet Ura, és az életet ajándékozza az embernek, egyetlen úr az élet felett. Nem az ember az úr, ezért nem is neki van joga meghatározni az élet hosszát. Kizárólag Istennek. Ez a törvény az emberi életet egyértelműen az Isten sajátos védelem alá helyezi.

Jézus törvényértelmezéséből látjuk, hogy bár maga a törvény rövid és egyszerű, a vonatkozási területe szerteágazó. Jézus nagyon szigorúan értelmezi ezt a tiltást. A cselekedetek gyökerére irányítja a figyelmet, az indulatokra. „*aki haragszik atyjáfiára...*” Máté 5,22. A bosszú, a harag az első lépés, ami a másik ember élete ellen irányulhat. Ebből az indulatból származnak olyan tettek, amelyek gyilkossághoz vezetnek. Ebből kiindulva ez a parancsolat sokkal többre vonatkozik, mint a gyilkosság megtiltására.

A Heidelbergi Káté 105-107. kérdés-feleletei erre vonatkoznak. Ezek szerint az ölés kategóriájába tartozik egyrészt minden olyan indulat és érzés, amivel másokban vagy magamban kárt okozhatok, azaz a gyilkosság gyökerét, és minden olyan cselekedet is, amellyel megbántok a másikat, amivel fájdalmat okozok neki. Illetve a káté tovább is megy egy lépéssel,

és azt mondja, hogy proaktívnak kell lenni. Azaz nem csak indulatokat és cselekedeteket kell kerülni, hanem még az ellenségnek is jót tenni, és a rossz helyett jót kell vele tenni.

Mai kérdések, amelyekre ennek a törvénynek az összefüggésében kell érteni:

- abortusz, eutanázia, öngyilkosság, függőségek (addiktív és averzív) egészségtelen életmód, bántalmazások, környezetszennyezés, stb. Ezeknek az életellenes cselekedeteknek a gyökere nem a bosszúvágy, hanem egyéb olyan indulatok vagy érzések, amelyeket az ember nem helyezett Isten kezébe, és az indulat, szándék, vágy, érzés életellenes cselekedetben ölt testet. Például az abortusz oka lehet a szégyen vagy a félelem, kényelem, lustaság. Ha ezek az indulatok vezérlik az embert, akkor az élet kioltása bűn. Azonban előfordulnak olyan esetek is, amikor két élet közül kell választani. Ezekben az esetben nem a jó és a rossz közül kell választani, hanem két rossz közül.

Alapvetően minden olyan kérdést ennek a törvénynek az összefüggésében kell értelmezni, ami során olyan cselekedetről van szó, amely az élet szentsége ellen vét, ami az élet megrövidítésére irányul. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a legfontosabb szempont az élet meghosszabbítása. Mert bár a mai orvostudomány az élet hosszát gépekkel és egyéb eszközökkel képes jelentősen befolyásolni, ezzel egyúttal a szenvedést és a fájdalmat is megnöveli.

Az újszövetségi tanítás szerint létezik egy súlyosabb formája a test megölésének: a lélek megölése. Jézus törvényértelmezése szerint a harag a gyilkosság gyökere. A gyűlöletté fokozódó harag pusztító indulatokat képes kiváltani. Ezért a megbocsátás élet-fontosságú. Az ördögi körből csak a gyűlölet megtagadásával lehet kilépni.

Káin és Ábel története:

Az Édenkerten kívüli első történet egy gyilkosság története. Az Édenkerttől távol a legnagyobb emberi érték került azonnal veszélybe. A két testvér két különböző kultúrát képvisel. Káin a földműves, Ábel a pásztorember. A két alapvető korabeli foglalkozás képviselői. A két testvér áldozata hálaáldozat. A hálaáldozat elfogadása nem csak azt jelentette, hogy Isten örül-e annak, hogy hálaáldozatot mutatnak be neki. Az áldozat elfogadása előre utalta arra, hogy lesz-e áldás a jövőben azon az emberen, aki bemutatja az áldozatot. Ábel a munkája eredményének a legjavát adta, a kövérjét. (3Móz 3,16kk) Káin áldozatából nem derül ki, hogy a legjavát adta volna Istennek. Isten nem egyforma áldás ígéretét fejezte ki, amikor Ábel áldozatát elfogadta, Káinét, pedig nem. Azonban a történetből kiderül, hogy végül mégsem aszerint alakult a két testvér jövője, ahogyan az áldozat elfogadása ezt mutatta volna. Ábel többé nem kapott áldást a munkájára. Káin azonban még évtizedekig élt a föld gyümölcséből. Ez a történet pontosan megmutatja, hogy hogyan alakulhat át egy konfliktus a harag révén gyilkossággá. Az is kiderül a történetből, hogy nem volt szükségszerű az, hogy gyilkossággá fajuljon a harag. Hiszen, amikor Káin az elutasítással és a jövője bizonytalanságával szembesült, akkor Isten elmondja neki, hogy a harag legyőzhető. A harag nem erősebb, mint az ember, és erre Isten bátorította Káint. *„Ha jót cselekszel, emelt fővel járhatsz. Ha pedig nem jót cselekszel, emelt fővel járhatsz. Ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és rád vágyódik, de te uralkodjál rajta.”* (1Mózes 4,7) Káin haragja csendes bosszúvágygá alakult. Megtervezte a gyilkosságot, és elvette a testvére életét. Az igazi áldásmegvonás azonban csak ezután következett be Káin életében, a gyilkosság büntetéseként. Az áldozat nem elfogadása ezek szerint csak próbatétel volt.